

13. yüzyılın başlarında dünyaya gelmiş 14. yüzyılda Memluklu Devletinde yaşamıştır. Başka bir ifade ile Hicri 691 (M.1292) yılında dünyaya geliyor ve 751 (M.1350) yılında vefat ediyor.

Yaşadığı dönemde çok önemli İslam düşünürleri yaşamış. Bunlardan birisi de hocası İbni Teymiyyedir.

İslam tarihi ile ilgili **Zadü'l- Mead** Fi Hedyi Hayri'l- İbad, tefsir alanında **et-Tefsiru'l- Kayyim**, fıkıh alanında

et-Turuku'l Hükmiyye

fi's- Siyaseti's Şerriyye vb. gibi eserlerine baktığımızda

İbn Kayyim'in İslami bilimlerin hemen her alanında eserler kaleme aldığını görmekteyiz.

Yanı sıra İbn Kayyim tıp, sağlık ve özellikle Tıbb-ı Nebevi konusu ile de yakından ilgilenmiştir.

Daha da önemlisi Tıbb-ı Nebevi geleneği O'nunla zirveye ulaşmıştır.

İbni Kayyim'in yazmış olduğu "Tıbb-ı Nebevi" kitabı bu alanda bugüne kadar yazılmış en kapsamlı kitaptır.

Bu kitabında İbn Kayyim yaşadığı dönemde baş gösteren hastalıkların tedavisinde insanlara yardımcı olmak amacıyla Hz. Peygamber'in sünnetine istinaden **koru yucu hekimlik, tedavi ve ilaçlarla ilgili önemli bilgiler** vermiştir.

Aslında İbn Kayyim, Ebu Nuaym'ın Tıbb-ı Nebevi kitabında gördüğümüz gibi **kendi dönemine kadar Tıbb-ı Nebevi konusunda yazılan ve çoğunlukla Hz. Peygamber'in tıpla ilgili sünnet ve sözlerini toplayan temel hadis kaynaklarından yararlanmıştır.**

Örneğin, Buhâri (ö. 256/ 869) sahihinde, "Kitâbu't-Tıb" ve "Kitabu'l-Merdâ" olmak üzere bu konuya iki bölüm ayırmıştır. İbni Mâce (ö. 273/ 886), Ebu Dâvud (ö. 275/888) ve Tirmizî (ö.

279/892) “Kitabu't-Tıb” bölümü altında konu ile ilgili hadisleri zikrederken, Müslim (ö. 261/874), Nesâî (ö. 303/ 915), Ahmet b. Hanbel (ö. 241/855) ve İmam Mâlik (ö. 179/ 795) de eserlerinde farklı başlıklar altında konuyu ele almışlardır.

Tıbbı dair hadislerde; **sağlığın önemi, koruyucu hekimlik, tedavinin meşruiyeti, faydalı bitkiler, ilaç yapımında kullanılan maddeler, Hz. Peygamber'in tedavi usulleri** bu konudaki tavsiyeleri ve yasakları yer almaktadır.

İbni Kayyim, yaşadığı dönemde tatbik edilen diğer tıbbın kaynağını kıyas, ilham, rüya, tecrübe ve hayvanların hareketleri olarak değerlendirirken Tıbb-ı Nebevi'nin kaynağını vahiy olarak kaydetmiştir. (İbn Kayyim, Zâdü'l-Me'âd fi Hedyi Hayri'l-'İbâd, thk., Abdu'l- Kadir İrfanu'l-'İşâ, Daru'l-Fikr Yay., c. IV, Beyrut, 2003, s. 7; İbn Kayyim, et-Tıbbu'n-Nebevî, thk., eş-Şeyh Salah Muhammed, Dâru İbn Heysem Yay., Kahire, s. 9)

İbni Kayyim, Tıbb-ı Nebevi ile diğer tıbbı kıyaslarken şu ifadelerle yer vermiştir: “**Tıbb-ı Nebevî diğer tıp gibi değildir. Onun tıbbı tabiplerin tıbbından farklıdır. Zira Hz. Peygamber'in tıbbı kesin kati ve ilahidir, vahiyden sadır olmuştur.**

Diğer tıpların ekserisi tahmin, zan ve tecrübeye dayanır. Bazı hastaların Tıbb-ı Nebevi'den fayda görmemeleri normaldir.

Tam bir iman ile şifasına inananlar ancak bundan fayda görür. Bu sadırlara şifa olan Kur'an gibidir.

Buna inanmayanların sadırları şifa bulmaz. Bilakis Kur'an münafıkların küfürlerini ve kalplerindeki hastalıklarını artırır. Kur'an canlı kalplere, temiz ruhlara şifa olduğu gibi Tıbb-ı Nebevi de temiz bedenlere şifadır. İnsanların Tıbb-ı Nebevi'den yüz çevirmeleri Kur'an'dan şifa istemekten yüz çevirmeleri gibidir. Eğer Tıbb-ı Nebevi ile şifa bulamamışlarsa kusur ilaçta değil, hastalık mahallinin ve hastanın tabiatının ilacı kabul etmeyişindendir.”

(İbn Kayyim, Zâdü'l-Me'âd, IV, s. 27)

İbn Kayyim'e göre Tıbb-ı Nebevi'nin diğer tıbbı nispeti doktorların tıbbının koca karı ilaçlarına nispeti gibidir. Doktorların tıbbi bilgisinin vahiy yolu ile gelen tıbbi bilgiye nispeti, doktorların elde ettikleri bilginin Hz. Peygamber'e gelen bilgiye nispeti gibidir. Müellif bir başka vesile ile Tıbb-Nebevi'nin değerini şu ifadelerle anlatmıştır. “Doktorların tıbbı nerede Allah'ın zararlı ve faydalı olanı peygamberine vahyettiği tıp nerede.” (İbn Kayyim, Zâdü'l-Me'âd, IV, s. 7; et-Tıbbu'n-Nebevî, s. 9)

İbn Kayyim Tıbb-ı Nebevi'nin vahiy olduğuna işaret eden çeşitli hadislerle de yer vermiştir. Ebu Sâid el-Hudri (ö. 74/ 693) tarafından rivayet edilen bir habere göre, bir adam Hz. Peygamber'e gelerek **"Ya Rasûlellah kardeşimin karnında sancı var, ishal olmuş"** der. **H. Peygamber bal şerbeti içirmesini tavsiye eder. Adam ikinci kez gelir ve bal şerbeti içirdiği halde hastalığın geçmediğini söyler. Hz. Peygamber gene aynı tavsiyede bulunur. Adam üçüncü kez gelir. Bal şerbeti içirdikçe ağrının daha da arttığını söyler. Hz. Peygamber "Allah sözünde doğrudur, fakat kardeşinin karnı yalancıdır. Haydi, yine bal şerbeti içir"** buyurur. Adam bir kez daha kardeşine bal şerbeti içirince ağrı diner hasta şifa bulur.

(Buhari, es-Sahih, et-Tıp 4, VII. 123, no: 5684; Müslim, es-Sahih, Âdâb 32, IV. 1736, no: 2217; Tirmizi, Sünen, et-Tıb 31, IV. 409, no: 2082)

İbn Kayyim'e göre âlemde her şeyin bir zıddı vardır. Öyle ise her hastalığın da bir şifası olmalıdır. Nitekim Hz. Peygamber Ebu Derda'nın rivayet ettiği bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: **"Her hastalığın bir ilacı vardır. Hastalık ilacını bulduğu anda Yüce Allah'ın izni ile iyileşir"**. (Müslim, es-Sahih, Âdâb 26, IV. 1729, no: 2204; İbn Hıbban, Muhammed b. Ahmed, el- İhsân fî Takrîbi Sahîhi İbn Hıbban, thk., Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle Yay., IXVIII, Beyrut, 1988, XIII. 428, no: 6063; Hâkim, Ebû Abdullah en-Neysâbü'rî, elMustedrek alâ's-Sahîhayn, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, I-IV, Beyrut, ty, IV. 441, no: 8206)

Yine başka bir hadiste: "Allah şifasını indirmedikleri hiçbir hastalığı indirmemiştir." (Buhari, es-Sahih, et-Tıp 1, VII. 122, no: 5678; İbn Mâce, Sünen, et-Tıp 1, II. 1138, no: 3439) buyurmak sureti ile bu gerçeği dile getirmiştir. (İbn Kayyim, Zâdu'l-Me'âd, IV. 8)

İbn Kayyim **Tıbb-ı Nebevi içinde özel bir yere sahip olan rukye (duaların okunması) ile yapılan tedaviyi caiz görmüştür.** (İbn Kayyim, Zâdu'l-Me'âd, IV, 8; et-Tıbbu'n-Nebevî, s. 110)

Rukye ile ilgili bir örnek inceleyelim: **"Ebu Said el-Hudri tarafından rivayet edilen bir habere göre; Hz. Peygamber'in ashabından bir grup sefere çıkar, bir Arap kabilesinin yaşadığı köyde misafir olmak isterler, ancak halk bunu kabul etmez. O esnada kabilenin başkanını bir akrep sokar. Yolculuk yapan Müslümanlardan biri zehirlenen lideri Fatiha suresini okuyarak tedavi eder. Bu hizmetin karşılığında yolculuk yapan sahabilere bir koyun sürüsü verilir. Sürüyü Hz. Peygamber'den izinsiz paylaşmak istemezler. Olayı Hz. Peygamber duyurduklarında o, yapılan bu tedaviyi onaylar ve grubun verilen sürüyü paylaşabileceklerini söyler."** (Buhari, es-Sahih, el-İcâra 16; III, 92; no: 2276; et-Tıp 38, VI, 133; no: 5749; Tirmizi, esSünen, et-Tıb 20, no: 2064)

İbn Kayyim, sirkenin faydalarını anlatırken İbn Mace tarafından nakledilen zayıf bir rivayete yer vermiştir. Ümmü Sa'd tarafından rivayet edilen habere göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: **“Sirke ne güzel katıktır. Allah’ım! Onu mübarek kıl. O benden önceki peygamberlerin de katığı idi. İçinde sirke bulunan ev fakir olmaz.”**

(İbn Mace, Sünen,el-Et’ime 33, II, 1102, no: 3318)

İbn Kayyim, yaşadığı dönemde hastalıkların tedavisi ve sağlığın korunması gibi hayati önem taşıyan konularda topluma, doğru veya yanlış, isabetli veya isabetsiz bir umut ışığı olabilecek pratik bilgiler sunmuştur. **O tıbbi konularda görüşlerini kuvvetlendirmek ve inandırıcılığını artırabilmek için delillerini hadis ve sünnetten seçmiştir. Beden ve ruh sağlığı için faydalı ve zararlı yiyecekler, kullanılan ilaçlar, yapılan tedaviler, ibadetler, dualar vb. her konuda Hz. Peygamber’in sünnetinden delillerle tavsiye ve telkinlerde bulunmuştur.**

İbn Kayyim, tedavi yöntemlerini iki bölüme ayırmıştır. Bunlar edvietetüt-tabiiyye ve edviye tü’l-ilâhiyyedir.

İbn Kayyim, **edvietetüt-tabiiyye bölümünde tabîî ilaçlar ve onların özelliklerinden bahsetmektedir.**

Edvietetü’l-ilâhiyye bölümünde ise, psikolojik tedavi ve telkinler adı altında toplanabilecek bir takım tavsiyeler bulunmaktadır. Bunlar arasında insanın biyoenerjisini güçlü kılan inanç dünyasına atıflar bulunmaktadır

Zaten

İbn Kayyim

kitabının ilerleyen safhalarında bu başlığı “el-edvietetü’r-rûhâniyye el-ilâhiyye elmüfrede” biçiminde kullanarak bu yaklaşıma açıklık kazandırmaktadır.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi, **İbn Kayyim’in Tıbb-ı Nebevi’nin kaynağını vahiy olarak kabul ettiği halde bu sahada sahih ve sabit olanlar yanında bazı zayıf olduğu bilinen rivayetlere yer vermesi bir çelişki ya da dikkatsizlik olarak algılanmaktadır.**

Müellifin sağlık konusunda zayıf hatta uydurma rivayetlere yer vermiş olması bize göre onun toplumu aydınlatma gayretinin bir göstergesidir. Yani o, toplumun maslahatını önemseydiği için zayıf olduğu bilinen haberlerle amel etmekten çekinmemiştir. **Ayrıca o, uydurma olduğu bilinen pek çok rivayete dikkat çekmiş ve bu rivayetlerde tavsiye edilen ilaç ve tedavilerden toplumu sakındırmıştır.**

Onun dikkat çektiği önemli bir husus da Hz. Peygamber'in sünnetinde fiziki hastalıklar ile ruhsal hastalıkların birlikte tedavi edildiği gerçeğidir. İnanç ve dua ile moralin yükseldiği, bu durumun hem psikolojik hem de fizyolojik hastalıkların iyileştirilmesinde önemli bir tedavi yöntemi olduğu günümüz doktorları tarafından da bilinen ve tatbik edilen bir yöntemdir.

Not: Bu yazı makale, köşe yazısı vs. gibi akademik bir yazı değildir. Sadece ders notu olarak kullanılmaktadır..